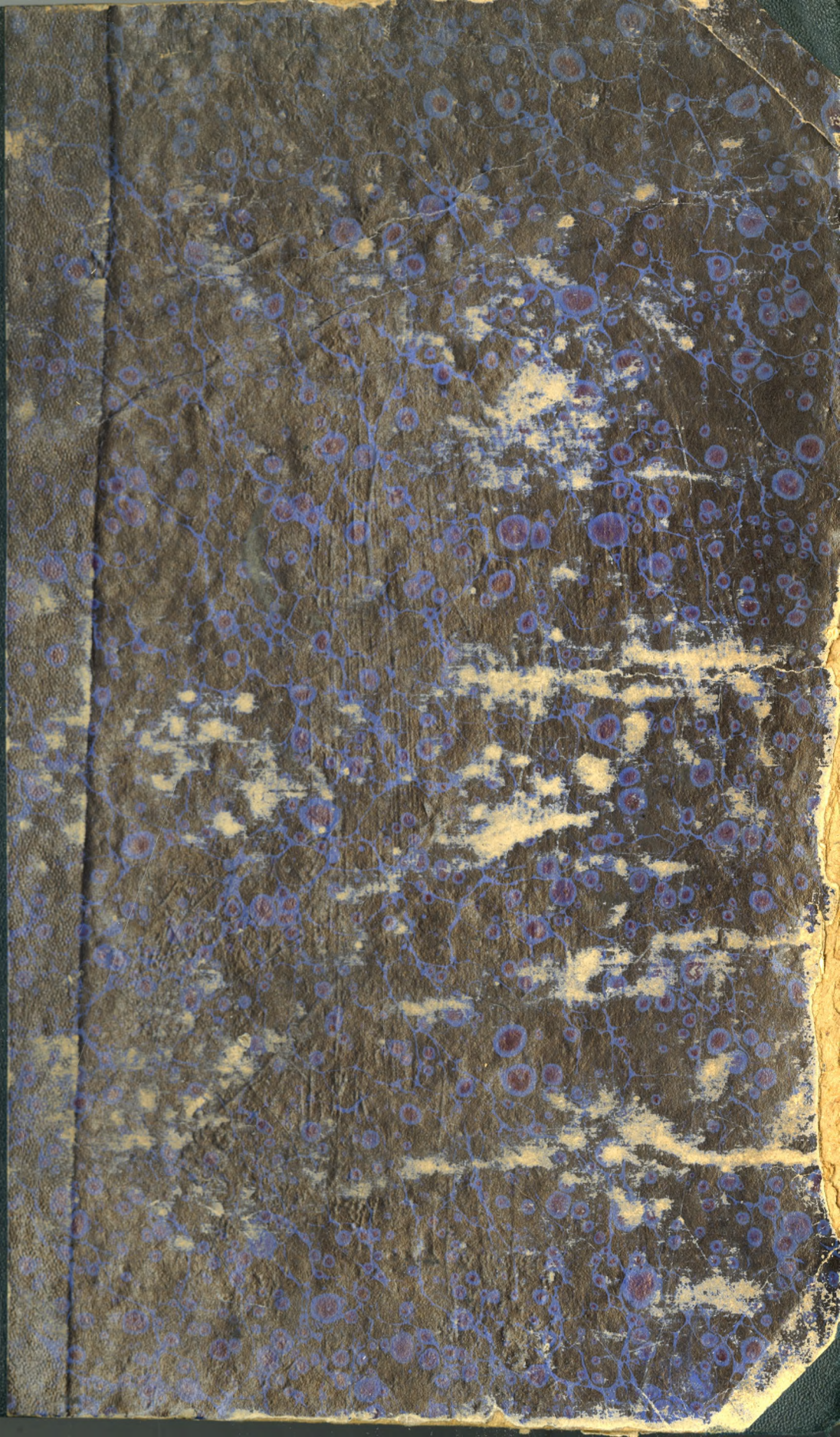

Politikai
röpiratok.

66.

66
499

30

A PÁRTOKRÓL

A

L Ó N Y A Y - Ü G Y F O L Y T Á N .

ÍRTA

EGY ELFOGULATLAN.

8

PEST.

AIGNER LAJOS.

AIGNER LAJOS KIADVÁNYAI.

Államismoretan. Irta Dr. Pisztory Mór. 1 frt 20 kr.

„Az egész dolgozat szerző szorgalmáról és nagy olvasottságáról tanuskodik. — Pisztory ur művének leginkább azért örülhetünk, mert az általa tervezett művel hasontartalmu munkát magyar nyelven még nem birunk. — A hazai közönség örömmel fogadhatja az ily szorgalommal és forrástanulmányal irt munkát. („Jogtud. Közlöny“.)

Terjedelmesebb államtudományi munka ez, mely a tudomány újabb mozzanatait és a legújabb államtudományi termékekre figyelemmel van és az államtudományi ismeretekkel foglalkozó kezdőnek igen hasznos tájékozásul szolgál!“ („Pesti Napló“.)

Lehet-e reform-párt? Jelszó: „A mult felett nincs hatalmunk, ennek következményei reánk nézve a fatumot képezik, de ha helyesen használjuk fel a jelent, miénk a jövő.“ Második kiadás. Ára . . . 30 kr.

Vázlatok a magyar emigráció életéből. Hiteles forrásokra támaszkodva, irta Aldor Imre. 10 képpel 1 frt 20 kr., kötve 2 frt.

Tartalom: Orsova, Turn-Severin, Kalafat, Viddin. A bujdosók menetrende, Sumlai napok. Mily élet folyt Kihutahiában. Az internálás vége. A tengeren. Angol előkészületek Kossuth fogadására. Körút Angolországban. Az angol sajtó és a közvélemény. Az amerikai sajtó. Kossuth emlékirata. Utazás Amerikába, fogadtatás, körút. Lola Montez. Lengyelek bizottsága. Osztrák bizottság. A new-yorki sajtó banquette-je. Kossuth toasztja. Menekültjeink és a mívelt külföld. London, Páris, Hamburg, Brüssel, Genf, Amerika. Halottak és sírkövek mindenfelé.

Ezen vázlatos tartalomjegyzékből is kitünik e mű érdekessége; történeti értékét azonban még növeli az is, hogy számos eddig magyarban még nem közlött adatokat és iratokat tartalmaz.

Párisból. Irta Asbóth János. Második kiadás. (Tartalom: Napoleon napja. A crinolin. Mlle Thérèse. Jardin Mabille. A Louvre gyűjteményei. Rouge et Noir.) Füzve 80 kr., angol vászonkötésben . . . 1 frt 40 kr.

A socialis kérdésről. Nemzetgazdászati tanulmányok. Irta Lugossy Béla. (Tartalom: A munka. A munkabér és tőke. A munkakérdés. Az ipar és társadalmi jelentősége. A munkásmozgalmak Angliában, Franciaországban és Némethonban. A munkakérdés megoldása.) Ára 1 frt.

A munkáskérdés oly annyira előtérbe tolult kérdése napjainknak, hogy arról tájékoztatást szerezni minden művelt embernek nem csak érdekes, hanem fontos is. E célra pedig ajánljuk Lugossy főntebbi művét.

Pecsovics-világ Magyarországon. Történeti rajz. Irta Ormódi Bertalan. Ára 80 kr.

Érdekes olvasmány olyanokra nézve, kik ama kort csak hallásból ismerik, de még olyanokra is, kik azt megélték és ime emlékezetben visszaidézve látják — eleven előadásban.

A PÁRTOKRÓL

A

L Ó N Y A Y - Ü G Y F O L Y T Á N .

IRTA

EGY ELFOGULATLAN.

PEST.

AIGNER LAJOS.

1873.

6157700764953

„Comenta hominum delet dies, naturae iudicia confirmat.“

Lukrécz szelleme! gyűjts e művemhez: erőt, tüzet és fényt.

Nyers kicsapongástól: óvj te Horáczí modor!

DE BALLAGI GÉZA

ELŐSZÓ.

Lelkem gyenge se volt, de viszont nem volt oly erős sem,
Hogy közönyös kedvvel birná hordozni a sérvet,
Amikoron látom, hogy: polgártársam erényét
Ártalom éri, csupáncsak azért, mert ferde a mérleg,
Melylyel tetteit, érdemeit hátrányra latolja:
Gyakran a túlfeszített „*eszmények*“ utáni hevültség,
Néha meg átlátszó leplében a *kancsal önérdék*. —
Sajgott bennem a szív és gondolkodtam is egyre:
Jó czél rejlik-e itt, az *ily* eljárásban, avagy sem?
Fájdalom! ily jó czélt elmém föllelni alig bír,
Annyival inkább nem, hogy azok, kik e módra fakadnak,
Önmaguk oly nagyon is jónak hirdetgetik ép' azt,
Amibül indokokat méltatlanságra merítnek.
Csak „*haza*“, csak „*közjó*“ s még isten tudja mi *jóság*
Érdeke az, melyből indulni mutatja magát sok.
Tisztelet és becsület, ha ki itt őszinte *valót* mond.
Ámde mivel tudok olyakat is, kik színlik e jelszót,
Mondom, ezért, fájón veszi emberi lelkem e dolgot
S nem mellőzhetem el, hogy gondolatimnak e részben
Már egyszer kifolyást nyilvános uton ne keressek. —
Ó hány nagy fia volt e hazának, akit nem a méltány
Hordoza mégis karjai közt, hogy: emelje nagyobbra,

Sőt csunya böszült indulatok szűrő tövis-ágyán
Fektettünk végig s kinozánk vala elkeserültig.
Mintha bizony vérünk faj-szerve: apadni se képes
Bőséggel birná ujonan kiteremni a pótlást:
Úgy a veszett kedvben, valamint a hiányos erőben.
Vajha ne szenvednénk már abban a népszerű körben,
Hogy félisteni származatát képzelve fajunknak:
Embererőt haladó csoda-tényt várjunk egyesektől;
Míg ellenben az emberi természetben az embert,
Úgy, mint lenni szokott s lehet is, felfogni egészen
Századikunk sem akarja, vagy úgy-szólván nem is érti.
Sokkal üdébb elvnek vélném azon okszerű bánást,
Hogy: mindenkinek adjuk meg szebb tette jutalmát
Részre soh'sem hajló méltányos elismeretünkkel.
Igy nyer az ész- s jellemre- derék: ösztönt a kitartás
És az előremenés utain, fejlődni: erősbbé
S vívni nagyobb mérvben magasabb közhasznu sükert is.
Mert óh vajmi csekély a „*nagyoknak*“ száma közöttünk!
Nézzük a nagy természet-anyát bőségszarujával:
Termel-e ez maga is *fölöset* mindenből *egyenlőn*?
Termel-e színaranyat, valamint agyagot szanaszerte?
Ott van az erdő is. Vizsgáljuk az égi fenyőnek,
S a koronás lombú tölgyeknek is összes egyénit:
Hány van köztük olyan, mely czélszerű *oszlopot* adhat
Tág épület alá, minek évezrednyi időn át
Állnia kell, nem csak, de zivartul is óvni lakóit?
S hogyha ilyent is elért rágó nyivek érdes epéje:
Mennyi idő mulik el, míg a sarj: oszlopnyi zömöt nyer!
Bévezetésül ez épen elég. — Most még csakis arról
Légyen emitt néhány igaz és keresetlen ok adva:
Eszméim fonalát *versekbe* miért füzögettem?
Elsőben csak azért, hogy e mű rövidebbre fogódzék,
S ezt a *gekötött i-mód* könnyebben is adta elérnem:

Azt is hittem utóbb : behatásom az észre, kedélyre
Gyarlóbb nem, de, igen, maradandóbb léssen ezáltal.
És mert Rómának fia, Lukrécz, s többen utána
Épen a legmagvasb ügyeket s tudományt is ezenkép'
Tárgyalták gyakor izbe' nagyobb mértékü sikerrel.
Végre mivel dicses emlékbén hunyt *Kölcsey* népe
Már illetén komolyabb elemü költészetek ízét
Ügyszólván feledé, csak azért, mert — nem gyakorolja.
Versemet ím! ez okoknak együttvett összege terméké.
„Szár az prózai kort élvén : jobb szárazon írni.“
Igy szóltok netalán? no! emerre a válasz is itt van :
„Szár az kor, biz igaz, pedig arra özönnel is önti
Fogyhatlan kannája *vizét* : túl-prózai sajtónk.“

Még egyet esdeni mer, *szépészeti műzsa*, tetőled
Ajkam. Hogyha netán tollamnak szárnya erőtlen :
Mindig a „*gyöngéd*“-nek szigorú környébe' lebegni,
Részemről be ne tudd e selejtet bösz-akaratnak,
Gyarlóságom az ok : ha „*tökélyt*“ nem tudtam elérni.

Februárban 1873.

Szerző.

Lónyay! most amidőn tisztednek fényes igáját
Már letévén: nyugtől szabadon lélekzel ujonnan,
Most amidőn egyedül polgár s honodé vagy egészen,
Itt az idő, bizonyítsd be nekünk: mire képes az elme,
Melylyet nem zsibbaszt el a gond, nem a függeteg állás,
Melynek *célja*: e hon földén is a *nemzeti jólét*
Es a *szabadságtól átitelt rendnek uralma* ;
S melynek e két nemes *eszköze* van: „*tudomány*“, meg a „*munka*“.
Képviseelő pályád most érend már a zenítchez.
Lépj az oromra szerencsésen! Noha fáradozol még,
Célod végsükerét: üde nép hálája köszönti.
Vannak elég számmal, kik öröklő lapra jegyezték
Ifjú s férfi-korod' tudományküzdeldmi dics-útját ;
Kik nem az elfogulás üvegén nézelve bírálják
Kormány-gondolatid' magasabb érvényü hatásit ;
Végre, akik benned, lelkük mély öntudatával
Esdik látni: honunk sorsának *iránymutatóját*
S áldani készek azért, ha a romlás tömkelegéből
Nemzetedet végkép kiemelvén: üdvre vezérléd.

Még e hazán sok a seb, mivel ép oly számos az *ál-bölcs*
Benne, ki azt folyvást szakgatja vakandok-eszével.
Jobb- és bal-párton mindenfele vannak e fajból,
Kik nem látva honunknak egét még tiszta derűben,
Kétesnek tartják a jelent, valamint a jövőt is
S untalanul csak a *kórt* növelik, nem esengve egyébre.
Mint hogy ekint legalább a szeszélyes változatosság

Nyújtson némi *valót* nekik — : rég várakozóknak!
 Koncz! koncz! óh igenis csak zsiros rágnivaló koncz
 Jusson előbb ki nekik, közük aztán nincs a világhoz. —
Lónyay-ügy! titkod megfejtő kulcsa emitt van.

*

Pártosaid közepett közönyös tagtársak okozták,
 Nem csupa ellenségeid, azt, hogy már ma önállón
 És korlátlanul küzdhetsz honod érdeke mellett.
 Ők a szegényfejük nem tudtanak érteni téged.
 Nagy szavak árjával gyakran maguk üztek a harcra,
 Majd az előremenőt odahagyták, épen a tűzben.
 Szép gyönyörű párt-had! mely ekint ápolja fegyelmét,
 Hogy: hajlongani kész, mint nád, szélrózsa-irányban.

*

Te hüven és nyíltan védted mindenkor a zászlót,
 Melyre a „nemzetiség“, „közjólét“ és a „királyság“
 Öntudatos-tisztán s őszinte jegyekkel is irvák.
 Zászlódnak fennírtt jegyeit kebledben is őrzéd,
 Mert a *magyart* benned soha perczre se tudta előlni
 A „közös“ államügyérségnek csillámteli rangja.
 Bécsbe menél: ott is kellő becsülésre vezetted
 Népünk ősi nevét, haladását, állami súlyját:
 És miután letevéd biztosb hitelünknek alapját,
 Visszahozott ismét kebelünkbe a honfi-önérzet
 S köztünk foglaltál legfensőbb rendü hatáskört,
 Hordozván ennek disze mellett, gondözönét is.
 Ám te valál most már, ki hazánkban a nemzeti egység
 Pártdühös elleneit törvény révére terelvén,
 Sziklaszilárd kézzel védted meg békes egünket.
 Mint szintén te valál egykor főbb társuk azoknak,
 Kik földig tiprott jogainkat odáig emelték,
 Hogy sorsunk fonalát újfent kezeinkbe vehettük
 S annak erő-szálát bizvást fonhatjuk előbbre.—
 Kész *csoda* nem történt, az igaz, még eddig ügyünkben,
 Éji sötétségből virradhat-e rögtöni dél-fény:

Miglen a föld kerekét meg nem fordítja a — *mozgás?*
 Így ha mozogva, sűrögve mi is: lendítjük e földet:
 Nem csak a hajnal-pír, de a napnak öléből a fény-*telj*
 Szinte reá fog még e hazára ömölni egészen.

*

Lónyay! lelked előtt mindenkor e cél lebegett volt.
 Am te tudád, mint közgazdász-irói tekintély,
 Egyik legjobban: mire van hívatva e nemzet;
 Eszményed rólunk mindig nagy mérveket öltött
 S állami létünknek keretét is ezekhez arányzád;
 Széchenyi volt a te fő élet-kalauzod e téren,
 Mint akinek szerepét úgyszólván átörökölted;
 Munkában téged se tudott ernyeszteni semmi,
 Éjed s nappalodat közügyünknek od' adtad egészen,
 Főleg az újabb korszak alatt: amióta fajunkat
 Mint egy *utolsó* próba-kövön kísértgeti sorsa.
 Mig most már csak az „*ősi*“ jogot követelte a többség —
 Mintha evel végkép megtelnék kénye a népnek — :
 Te, a jogok formás keretén belül, egy becsesebb jót,
 Egy magasabb kincset, tudnillik a *nemzeti jólét*
 „*Ön-tehetőségét*“ küzdötted vissza kezünkre,
 Bárha nem *egymagad* is, de a társak közt egyik *első*.
 Századokat veszténk, mialatt a hiú *papiros-jog*
 Gyenge malasztjaival cseppet sem emeltük erőnket;
 Most, hogy már a Magyar, *közélsimert* lét-joga mellett,
 „*Tény-hatalommal*“ is él s virulásnak emelheti honját:
 Ennek a vívmánynak te valóban egy *ok-feje* voltál,
 Mert nem elégelvén meg a törvény lomha betűjét:
 Azt, amihez jogokat küzdél: *ténynyé* is avattad,
 Társas erőnket szervezvén minden irányban,
 Még oly pontokon is mivelő-szorgalmat idézve,
 Ahol a teng-élet nyomorát és árva szokásit
 Már-már ön-természeteül fogadá el azon lény,
 Kit pedig isten: örök haladásu tökélyre teremtett.
 Megtanítád ekkép a Magyart eme bölcs-igaz elvre,
 Hogy: „minden *jognak* becsé csak *hasznával* arányos,

S hogy : ki jogát haszon-élvtelenül elhagyja heverni,
 Kár, hogy azért egykor buzgón küzködni merész volt".
 Mit használ „szellem“, „tudomány“ s magzatjuk : a „munka“,
 Mit használ unokájuk : a gőz- és villany-erő is,
 Mit használ valamennyi becses lángelmű találmány,
 Hogyha : e *hatványok* köz célra *szerelve* nem állnak,
 Hogyha *vezér* nincsen, ki, megütve korának igényét,
 Mindez erőnyöket össz-üdvünkre vezetni is értse ?
 Márma a bölcs kormány legis inkább abba tetődzik,
 Hogyha a mindent-hatni biró természetereknek
 Titán-szerveivel fejleszti, fokozza a létet
 S egyszersemind enyhíti ekép ama biblia-átok-
 Szülte nyomort, mely alatt földünk fönsége, az *ember*,
 Még maig is mill'jom számmal rabszolga-igát vonz.

Úgyde a jó kormány- s kormányosróli fogalmak
 Köztünk már mai nap teljes tév-tömbbe sietnek.
 Hasztalan írni körül „*kellékek*“ tetszetes ívét,
 Hogyha e képre legényt aztán vagy egyet se találunk,
 Vagy mimagunk átlátjuk utóbb : ime ! szűk vala *rámánk*.
 Kormány-gátra-való embert nem a képzelet alkot,
 Arra teremni szokott mindenkor a földi halandó.
 Óh de nem ám a gyepen — mint gomba — szülemlik emily gyöngy :
 Önmaga termi magát : a tanulmány össz-eleméből. —
 Van, ki Minervát tud szenvelni miniszteri támlán,
 Bárha szegény ! nem csak nem kelt ki Zeüsznek agyából,
 De Zeüsz úristen se kívánkozik ép az övébe.
 Hosszú láb : nem azon fundus, melyen állnia szükség
 Kormányférfiúnak, hogy : a föld ne inogjon alatta ;
 Sem kiszabott idomú orr, fül, hold-ívü szemöldök :
 Mind nem azon kellék, melyeket fő rangja igényel.
 „Értt *velejű fej*“ kell neki csak s testének egészség ;
 Tudni : teremteni jót s megbírni a gond sokadalmát.
 Lám ! mi szerény kellék, s mégis mily ritka madár az,
 Aki e mértéket teliben képes ma megütni.
 Vagy hát épen ezért ne legyünk tán válogatósak !

Kész bársony támlára terüljön-e, kérdem, az első
 Útfelen ácsorgott kakas is, pusztán csak az okból,
 Mert, ha parancsolják, kukurékol délben is éjfél
 S béke-időn zivatart, csakhogyszavazzuk a budgét?
 Óh ama kis kellék nem olyan végkép-kicsi mégsem,
 Hogy minden koponyába belé férhetne a magva.
 „Értt velejü fej“ alatt: egy egész élet tudományát
 S szakma-tapasztalatát érthetni csupán, s ez ugyancsak
 Egyszersmind ama *kis* kellék, melylyel ha ki már bír:
 Így igenis, méltó: kormány-karszékre leülni.
 Ilyen „fő“ azután bizonyára nem integet újjal —
 Hogyha komoly kérdést szükség felfognia bölcsen —
 Drága *tanácsos* uramnak: ugyan jöjjen kíségetni
 A „*feneketlenből*“!, sőt önmaga oszt ki „*vezérszót*“.
 Így van jól, s csak is így aztán kormányzati rendünk,
 Nem pedig úgy, ha a *láb* netalán többet tud a *fejnél*,
 Mint ez már megesett ama híres Dánia földén,
 Melyen, amint mondják, sok „*rothadt*“ holmi terem meg.
 Hunnia bár ne legyen hason okból még hiresebbé!

Némelyek azzal vádoltak volt, *Lónyay*, téged,
 Hogy: tisztséged alatt, a hazának: önérdekedet nem
 Tudtad alárendelni, de sőt ez utóbbit: amannak
 Károsításával gyorsan hajtottad előbbre.
 Nos ha igaz mindez, jó ember, veszve vagy akkor;
 Nem hazaáruló, haza-rabló volna előttem
 Az, kire ily vádat bizonyoskint sütne a bíró.
 Hisz még el nem avúlt törvénykönyvünkben a tiltvány:
 „Senki a más kárán ne növelje saját maga hasznát“.
 Hát még az, ki egy országnak valamennyi lakóit
 Kárba vezérelné, hogy: ön édes kincse legyen *sok*!
 Tán nem volna bíró többé az ily égtelen ellen!
 Nem hiszem; erkölcsünk még ennyire nem sülyedett el.
 Rajta tehát, vádló uraim, csak rajta! a perrel.
 Úgyde „*adattal*“ is ám! Mert máskint fordul a koczka.
 Mily nevet érdemel az, ki ma téged, *Lónyay*, vádol,

Avagy vádlani mert, ha együtt *nem képes* e vádat
 Emberül és kellőn igazolni: *való* bűn-adattal!
 Tény s adatok híjján oda változik ímhol a kérdés:
 Volt-e szabad: másnak becsületkárával, amúgy csak
 Könnyeden: ön-mimagunkat a hír szárnyára emelni;
 Vagy szabad-é: csorbát, amely ön-hitelünkön esett volt,
 Másnak tiszta nevéen, úgyszólván: újra kifenni,
 Mondván: „hogya nekem nincsen, teneked se legyen hát“?

Pletykát így ha kohol falu-nép s rajt jót nevet íze,
 Teljék kedve belé; de egy ország nem falunépség.
 Erkölcs és jogrend s az örök természet-igazság
 Tréfát ily dolgok szerepében jó ha nem ismer.
 Döntsön el ily kérdést vagy kellő rendin a bíró,
 Avagy döntse el azt a köz ész erkölcsi hatalma;
 De eldönteni kell komolyan s végérvüleg is, mert
 Hogyha a polgár-nép gyöngéd lelkismeretében
 Hosszasan ily fullánk rothad: bajok árja eredhet;
 Összerogy egy bástyánk s könnyen más is vesz utána.
 Lónyay-ügyből lesz még majd Andrássy-ügy, és több,
 Egy kő másik után s végül valamennyi leomlik.
 Szólaljon meg hát az igaz köz-szellem ez ügyben,
 Mondjon a közlelk'ismeret és a köz öntudat egy szót:
 Helyén volt-e a vád s méltó-e ma Lónyay arra,
 Hogy félszázados élet-időn bírt tiszta nevére
 Bárki akár szeplőt, avagy épen foltot is ejtsen ?

Ám aki csak drágán fizetett szállásba` vonúl meg,
 Gyakran irigy szemmel pillant fel házi urakra,
 Káprázdó szeme az, mi ilyenkor a józan ítélet
 Szebb lehetőségét el- s félre- taszítja előle,
 Lesz azután lassan közérény-censura` lovagja
 S lángot okád a gehemából mindenkire, kit több
 Birtok urának lát, semmint becses önmaga bíriál.
 Ily káprázatból jöhetett szintén ama rém-szó,
 Mintha: miniszternek már-már nem is állna jogában:

Venni vagyont, avagy öséhez hozzája szerezni.
 Hátha esetlegesen: Pétert a miniszteri polczon
 Mind amíg él, folyvást ott tartja a sors, ugyan: ekkép
 Tán soha nem vehet-é szabadon viskót se magának?³
 Ily aszkéta-erényt Hellász, vagy Róma sem ismert,
 Tán egyedül édes Magyarországunk a szerencsés,
 Hogy van benne legény, ki e szentségszínre tanítani
 Másokat oly jól tud? — no de hagyjuk e pontrul a sok szót.

*

Lónyay, mondjátok, megvette losonczi vasútnak,
 Majd meg a lánczhídnak sok ezer részvényt oly áron,
 Mely igen olcsó volt, s ezt később verte magasra,
 Hogy nyereséggel eladni legyen képesb a szerzeményt.
 Majd ismét ama sok vasut- és köz vállalatokra
 Kölcsönt vétete fel népünkkel, szörnyü busásat
 S bankároktul ezért nyeremény-részt, vagy nagy ajándék-
 Összegeket kapván, palotáit emelte belőlük
 És tér-földet vett potom áron az ős Tisza mentén,
 Repcze-vetéséből ugyanazt kifizetve egy évben.
 Szörnyü dolog! s elmondva imígy: kikerül a regény-tárgy.
 Sok csörgő sallang, az igaz, hogy fénylik e vádon,
 Úgyde az *árnyék* is mindjárt mellette botorkál;
 Mert a gyakorlati ész igen is jól tudja, mikép: az
 Ily ügyek eldöntése nem egy szál embererőn áll.
 És ki egyet vádol kormányunk tagjai közzül,
 Bár veszi észre magát, bár nem, vádolta valóban
 Mind valamennyiöket, kik a kormányt társakul ülték,
 Sőt vádolja magát a vezérlő pártot is épügy,
 Mint amely oktalanul, vagy sőt bűn-részesen őrt állt,
 Hogy: szép csendben e sok *mese-bűn* mind végbe mehessen.
 Banda-, de nem kormány- és párt-czimet érdemel ekkép
 Mindez a fő-népség; kiken így tán azt az egyetlen
 Kéne csodálni: miért maguk is hát nem követeltek
 Osztály-részt legalább ama sok prédából utólag?³
 Megfoghatlan eset, hogy banda-segédék ilyen *jók*
 Tudtak lenni! — De hát „*igaz-é*“ mind, mind eme pletyka?³

A kérdés csakis ez. Hol vannak emerre a *tények*?
Hol van egyetlen adat, mely e vádat erőre emelné?

Ám aki mélyre tekint, az: egészen mást fedez itt fel.
 Más okok adtanak itt komolyabb szint léha mesének.
 „Félre a „fővel!“ elébb, azután megy a test is utána
 S majdan a tátongó űrnek mi leszünk ura szépen.“
 Ime! a cél ez volt s eme célra csak eszköz: a sok zaj,
 Mind ama sok pártos vajudás, ál-rémület és vád.
 Úgyde a sértett sem vala kő; fájlalva szívében
 Azt, ami sok: felzajlott benn az önérzet
 Férfi-erénye, midőn többet nem tűrheté némán.
 És vajjon hallátok-e jól ajkárul a választ?
 Vajjon az ellenfél legerősebb ostrom-ütegje —
 A *kormány-tények* célzott *vizsgálata* — ellen
 Volt-e csak egy betüből álló félénk kifogása?
 Sőt miután ugyanazt szó-többség visszavetette,
 Nem maga volt-e a sértett fél, ki ugyancsak e „*vizsgát*“
 Újra a többségtől nyíltan követelve kivívta?
 Járhat-e el, kérdem, nemesebben a tiszta önérzet?
 Ti capitóliumunk virrasztó őrei, vajjon
 Nem döbbsentetek-é meg ezen váratlan esélyre?
 S vajjon a tarpeji szirt, melyet immár álmaitokban
 Csaknem az ország háza mögött képzeltek állni,
 Nem foszlott-e megint ábrándotok árjaival szét?

*

Köz-mindennapiság ítészete bár legyen üdvös:
 Alrendű hivatás kicsinyes bibelőire nézve,
 Elveket intéző komoly államférfit azonban
 Méltóan nem ekép bírál meg az oknyomozó fő. —
 Aki hazájának szent üdvét megrövidíti
 S önmaga dúslakodik köz polgártársai kárán:
 Vesszen az oly nyomorú ország-kormányos azonnal!
 Ámde viszont, ki honát nem csak hogy kárba nem ártá,
 Sőt annak tetemest gyarapítá államerőit,

És aki önkezelése alatt hűn megtakarított
Országos mill'jokat adott ügy-utóda kezére,
Az bizonyára a káromlást nem tűrheti békén.

*

Mert *ha ki tiszta kezét soha nem fertőzte be szennyvel*
És csakis elme-fölény- s munkával küzde szerencsét —
Bármí magas legyen ez s bár mekkora fénynek örüljön —,
Hol van az ész-törvény: e sükert mely tiltani képes?
Vessétek börtönre, avagy máglyára, különben
Mindazon emberi lényt, aki fenkölt szellem-erővel,
Szent-igaz úton bár, kincset munkált ki magának.
Ám a Hugó-k, a Dumas-k s a Lamartineokra miért nem
Szórt a világ köveket, nona ők is százezerenkint
Éldelt frankjaikat szintén csak eszükkel aratták?
S mért nem metszitek el torkát híres énekeseknek?
A zene-fejdelmek kezeit mért nem töritek le?
Hisz, tanotok folytán „*elmés uzsorások*“ ezek mind!
Polgártársaikat zsebelő művészi „*nadályok*“!
Fel! bünösök szirtjére velök s onnan le a mélybe!
Létük rom-tetemét, ha *akarja*, sirassa a felhő.

*

Ime! a *józan czélt tul-iramló* bölcselet árja
Mint ragad el sokakat nyomorék torz érveletekre!

*

Nos, de tehát szereped még sem jól játszad *irigység!*
Mert im! a kormányban csak a „*fő*“ mondotta le tisztét,
A „*test*“ ülve maradt székén, sőt — mint a polyp-törzs —
Újra fejelte magát önnön derekábul. anélkül,
Hogy csak egy árva parányt is felszitt volna magába
Ott ama *szélbalosok* kétszer telivérü zöméből.
Győzők hát e szerint távolról sem *ti* valátok,
Ti csak a „*széljobb*“ párt malmára tolátok a víz-árt.
Két perlő közepett ime! itt is a harmadik ült *tort*,
Bár e keser-falatot méz-mázoljátok akár mint.
Lesz is, amint látom, megújult „*párt-küzdelem*“ ismét!

Czélt nem ütött elemek bírának-e nyugton elülni?
 Szellő léssen a harcz? vagy szélvész? — : ez csak a rejtély.
Szív és agy! ti ikervulkánja az emberi lénynek,
 Bennetek óh! mi lakik s mi kerül ki belőletek újfent?

Emberi természet! nos hadd pillantsak egészen
 Rejtekeidbe. Te vagy, te csupán, *élő* alakok közt,
 Aki hideg *kórhöz* léssz néha közönyre hasonló;
 Sújt özönével a baj, nyomorok kísértik erélyed,
 Vészek törnek eléd, viharok tombolnak előtted,
 Dördül az ég is bár, s villámdühe sarkal a *tettre*:
Nem mozdulsz! az „erőt” czáfolja rideg-tunya lényed.
 Majd ismét egen és földön mély köznapi csend ült:
 És te föl-állottál! önkint neki rontva a béknek,
 És nemzed a „*vihart*” egy megfoghatlan erővel,
 Mert „*akarát!*” s mondád: „nosza! harcz-ünnep legyen újra”!
 Hogy míg lábad alatt csatazajtól *reng* ez a „*bolygó*”:
 Lét s nem lét középett fenn-bátoran egymagad állhass!
 Oh *ember!* ki szülött imez *ellentétre* magaddal?
 Földi porodbul egekbe törő természet-erőcske!
 Tán csak a „*forgó-szél*” vala léted minta-alakja?!

Ah! de van egy, méltán komolyabb ellenzeti pont még.
 Benned amely ragyogó *fényt* — s rút árnyékot is alkot.
Erkölcsődben uralg emez ellentétes erő-pont.
 Hol van az égi tökély- s jóságnak oly angyali mérve,
 Melynek erény-trónját nem ül é már: emberi *főnség*?
 S hol van a legmélyebb pokloknak oly ördögi szörnye,
 Melynek egyenlete még nem testült: *ember-alakká*?
 „*Nagyság*” és „*kicsiség*” minden mértéke beléd van
 Oltva, te földi *különcz!* Örök érvü tehát eme szózat:
 „Ami csak „*emberi*”, azt idegennek itélni magadtól:
 Vak hiúság.” Hogy ilyen, vagy olyanná tett a *körülmény*:
 Ez csak a sors műve volt. Ne dicsőítsd érte erődöt.
 Földi *tökélyednek* sommája csak ennyiből állhat:
 „Tudd azt jól, ami épen elég: „*semmit se csodálni.*”

Tán azt kérdezték tőlem: minek ennyi „kitérés”?
 Sőt inkább „befelé” tértem, mivel ép’ a dolognak
 Sarkalatát teszi az, hogy, az emberi létre tekintve:
 Tiszta „igazsághoz” csak a tiszta „közép-uton” érünk.
 Aztán, mert az az úr, ki a fő fő vádat emelte:
 Nem csak igen bölcs úr, de e mellett oly finom ember,
 Aki elébb nagyító lencsén vizsgálva ki mindent,
 Még csak a „szórszált” is széjjel hasogatta ez ügyben.
 Emlékeztek-e rá, mily szellemi éllel ütötte
 Ketté azt a „csomót”: „mikoron szabad és mikoron nem
 Kormányférfinak palotát építeni e földön?
 S vennie ingatlan s járó-jószágot övéül?
 Azt mondá egyenest: „mig a honnak van *deficitje*:
 Addig ügyéreinek se szabad gyarapodni javakban.“
 Ezt a kipattant új tudományt, az igaz, kinevettük;
 Ámde evel még nincs végkép feje ütve a szegnek,
 Ez csakis akkor lesz, ha kimondjuk egészen a tételt:
 Van, vagy nincs „*deficit*“, no de *lopni* szabad soha nem volt;
 Ellenben deficitben az állam akár van, akár nincs:
 „Venni vagyont — igazat — s igazán: szabad is lesz örökké.“
 Óh igenis lehet ám, dús kincseket is takarítani
 S mégis a kéz- s becsületnek is ép- tisztába maradni;
 Mig ellenben a kéz vegye bár kevesét — de tilosból:
 A becsület könnyen hamuvá pörzselheti szárnyát.
Régi igazság ez, de azért új is lesz örökké.
 Megjegyezem még itt, hogy: *utunk* bár volna akármily
 Hírneves is; de csak úgy „*egyenes*“, ha „*esélye*“ sehol nincs;
 Mig ha esélye vagyon: lehet akkor is *üdvös* a pálya,
 Csakhogy az ítélet legyen ekkor iránta: nemes, bölcs.
Méltány hogyha kivész: vele dől ki a társas *igazság*.

Lónyay! tisztod ügyét bonczolja akármely irány-szenv,
 Eldöntött tényül: mindenki bevallja felőled,
 Hogy te valál egyedül kormány-testünkben azon *fej*,
 Aki sziniglen ütéd meg az államférfiu-mérvet.
 Elragadott, az igaz, némely perczekben az *érzés*
 És ez tán hiba volt, ha a kormány-emberi eszményt

Istenhez szabjuk, s ugyanazt követeljük amattól,
 Hogy legyen ő is csak rideg ész, mely *hat*, de *nem ér*.
 Tégedet ily hideg isten-erőny nem vetkeze még ki
 Lényed lényéből, nem azon test-lélek-alakból,
 Melyben az ész hidegét hő szív lehe járja keresztül
 S melynek ugyancsak az *érzelem* ad vonzóbb teliséget.
 Széljobb- s szélbalosok többen, más képet imádtak,
 Szívtelen elme-tökélyt férczeltenek össze maguknak:
 Példányul, s várták botorúl, hogy: légy te is oly szent,
 Aki a rád sujtott köveket dobd vissza, de — *konczczal*.
 És mivel *ily példány* nem akartál lenni, szerintök,
 Nos meg volt a zavar s zavarosban a kapzsi halászás.
 Ők ugyanis hittek s könnyen bizakodva szerettek
 Volna olyan *válságot*, amelyben az új „*fő*“
 Majdan önérdekül is, netalán hajlóbb legyen arra,
 Hogy kenetes hivatal-polczokra helyezze sietvébb
 Mindazokat, kiket addigelé: az uborka-lugasban
 Fortuna még nem volt adományra behívni kegyelmes.

*

Rettenetes dolog ám: Fortúna kegyében a hitnek
 És a reménynek arany horgát bentörve szivelni,
 Hogyha kivált peczekén üdvünk vég-szálai lógnak!
 Érjen utól ezerekben a *kár*, ez nem keserít el
 Annyira, mint teszi ezt a csalódott éhe reménység,
 Melyet imígy hallunk gyakran keseregve zokogni:
 „Hajh! mily kellemesen tobzódtam volna a jóban,
 Ha sikerül vala: egy magasabb zöld ágra verődnöm,
 Míg ma csupán kuczorog becses *én*-em a képviselők közt.“
 Nos ki ne volna ilyenkor ügyes, tervezni efelét:
 „Oh csak ez és az a „*fő*“ mielőbb pusztúlna helyérő!,
 „Hogy nekem is jusson valahára szerencse előnye;
 „Mert biz' a béresem is már-már csak imígy meg amúgy szánt,
 „A kenyérem se soká ígérkezik *új*-ig elégnek,
 „Én pedig untig unám immár a Horáczki „*beátust*“
 „S vajmi keservesen áll ínyemhez a gazda-dicsőség!
 „Jobb lesz hát a hűség alanyát felváltani *mással*,
 „Aki ezért hálás fris balzsamot önt a sebemre.

„Pétert lágymelegen, Pált meg forróan ölelni:
 „Kész jelszó. 'S ha lemond az egyik: másikkal evezzünk!
 „Meglehet, így még tán belejön cursusba reményem,
 „Vesztett fejszének legalább a nyelére tegyék szert!“

*

Ám tudok én elvek s emberhezi tiszta hűséget,
 De aminőt az ilyen kétes koma képviselő nyújt:
 Az csak olyan hűség: — ma *befagy*, holnap meg *el-olvad*.
 Melylyet ezért bölcsen: „*hő-hóra*“ keresztele nyelvünk.
 Hol vagytok ti erős rendítlén honfiak immár?
 El hova tűnt az idő, mely szülte a férfi-characteret,
 Azt az ereklye-becsű aranyat, mely tűzbe sem olvad?
 Hol van *elégült* szív, hol emennek *alapja*, azóta,
 Hogy megszűnt a robot s nincsen darabant, aki űzze
 Úrdolgára a vén gazdát, a fiát s unokáit
 S töltsé meg évenként ingyen munkával a magtárt?
 Emberi természet! no megint itt termék előtted
 S kérdelem: hát csak ilyen köz léhaszerű ama jellem,
 Melyet a léleknek fenekén elrejtve melengetsz?
 Tán csakis akkor vagy te szabad, független, erény-hű,
 Hogyha helyetted a rabszolgák leviselve a munka
 Durva zömét: teneked csak a könnyebb vége marad fenn?
 Vagy netalán igaz is Cátónak ez' ércz-tana, mely mond:
 „Hogyha *szabadság* kell: *embert* áldozzatok érte;
 „Mert hol a szükségest, hasznost kész *szolga* nem űzi,
 „S hol kiki fölszínesen minden faju műbe fogódzik:
 „Ottan a *szépre* nem is jut erő, nem semmi nemesbre,
 Mely nélkül pedig életidőnk csak porba-vesző kincs?“
 Ah! de hiszen van *szolga* ma is, bár más nevezettel:
 Ott az a száz és száz ezerednyi „*szegény*“ tekörülted,
 Kiknek házuk: az ég, s földjük csak holtuk után lesz,
Szolga ez, egy szálíg, valamennyi, csak adj neki munkát;
 Ennek durva zömét ő majd viszi, hatja javadra,
 Míg te magad csak a szép s nemes ész-pályákon izeghetsz.
 Ebben hát panaszkod s mentséged nem fenekelhet.
 Más bibe létezik itt. Ahol áll eredése a bajnak:
 Ép' oda térjünk most, a világosságnak okáért.

*

Három a *párt*, legalább úgy tartjuk, három a főpárt,
 Drága honunk földén; ugyanis: *jobb. bal*, meg a *szél bal*.
 S azt hinnénk egyelőre, hogy így már három az *üdv* is.
 Balga hit! oh pusztán csakis *árnyékok* ma e pártok,
 Egy fakovát cse cserél becsükért, aki lényüket érti.
 Nos vajjon mire jók az olyan párt-árnyak, amelyek
 Bármi köz eszmének nem *igaz-hú* képviselői?
 Vagy tán képzelitek, hogy a nép szintén eme három
 Árnyékkal mozog is, vele eszmél s hűn vele érez?
 Óh *oly* párt egyedül egy volt s mindenha csak egy lesz,
 Melyet a természet fia is hő szívvel utánoz?
 S melyet az értelem is kész: létre, halálra követni.
 Tiszta igazságnak soha még meginogni se képes
 Pártját kellene tán emilyennek vélni, nevezni?
 Úgyde ez aztán már, helyesebben szólva, nem is „*párt*“,
 Tömbje az: egy roppant egyetértő nagy sokaságnak,
 Tömbje: a nemzetnek, melylyel csak a léha-fejűek
 S balga különczöknek piczi kis hada nem szível *egy* czélt,
 Míg az egész nagy test ingatlanul óvja a közjót.
 Ám de ily *ingatlan* természetű *párt* van-e hát itt?
 Ott az a „*bal-közepes*“ főleg vajh! hányszor ütötte
 Arczul a programot, mit ugyis csak orákulum írt volt.
 S mily hamarán kész van, ha kínálkozik alkalom erre,
 Elveiből annyit lefaragni: amennyi az érdek.
 Még Ghyczy is vajjon szólt volna-e *úgy*: ama klubban,
 Hogyha övéi között egyetértés szent tüze élne?
 Ám ha tudand vala ő kormány-tárczákat is adni:
 Akkor, igen, be is áll közepes pártjában az egység,
 De mivel ezt nem tudta szegény: üttek vele csúfot,
 Jóllehet épen a vak nem látta csupán, tul a rostán,
 Mily süker éri a szót, ha netán nyolcz tárcza mögött peng. —
 Most ama *másik* párt, az a „*jobb*“ ingatlan-e? kérdem.
 Nem keli más felelet: szól itt szavazáskor az: „*absens*“,
 Szól másodszer az is, hogy: a kényesb tárgyú vitához
Hű viadort eme párt szomorún-kicsi számba toborz már.
 És szól harmadszer, hogy: a bölcs és jó öreg úr is
 Gyakran a szükségből hevenyészve erényt, neki rontat
 Újdonsült fiatal népképviselőkkel a tűznek,

Tudnillik: mikoron már ősze borúlt veteránok
 Harcz-tűznek bizonyos nemeit szégyenlve kerülik. —
 Végre a számkivetett „szélbal-párt“ harmadik árnya
 Mit keres ott, hol! — *amint mondá* — csak a „*semmi*“ van immár?
 Ott, hol az ősi jogok *mindenségét* is eladták?
 Visszaszerezni talán e jogot, formáival együtt?
 Hah! lerugá az idő e madár-vázt, bástyaszerestől,
Alkotmányosdit mai nap már nem divat. üzni
 Más levegő jár most, izmosb szervekre van ízünk.
Nép van emitt, uraim, *v:ép*, melynek a vármegye már szük,
 Néki e „*kas*“ nem kell, fele része se férne beléje;
 Oly jogokat keres ő, miknek fő magva: a „*jóllét*.“
 Már a „*karok s rendek*“ virulása korában is így szólt:
 „Helyre *karók!* inkább szöllömbe, uram, meg az öntött
 Réten jobb *rendek!* nekem üdvesség csak ilyes kell“.
 Most meg jóra való közutak s vaspálya után tör,
 Meg ha a *főváros*, Buda-Pest, nem bánja: akármily
 Szép legyen is, hogy: tenger-nép lakhassa szivesbben,
 Aki fogyassza borát, gabonáját s tyúkjá tojásit;
 És ha telekje. iparja vagyon: „*hitelért*“ is eseng már;
 Végre pedig fiat és unokát se szeretne
 Hagyni *igaz tudomány* nélkül, mert látja ma-napság,
 Hogy: becsülést csak az „*észre derék*“ követelhet akárhol.

Ime! a három „*párt*“ tisztára leélte magát már.
 Szervek, amelyeket ön-természeterő ki nem alkot,
 De csupa kényhelyzet mulékony igénylete tákol:
 Gyorsan avúlva, nagyon, de nagyon hamar omlanak össze.
 Lónyay! itt rejlik sok kétes *pártosaidnak*
 Lé-hite, mely (mint hévmérő fokmérlege): fel 's le
 Űzi meleg 's hidegült szenvvel szive és esze tánczát.
 Hogyha e szélrózsás elemek vak szórakozástól
 Menten: egyet s egyiránt értettek volna erélylyel
 S látták volna, de éleseszün, hova czéloz a rendszer,
 Mely a tiéd s veled öszhangzó bölcs híveidé volt:
 Ám úgy lényegesen változva jutandsz vala czélhoz.
 Egy Ghyczy is: mily *erőd* s mily *támasza* leszen a tervnek,

Melyet eszedbe adott mély államférfi belátás.
 Ő vala az, ki megérté jól — első a balok közt —,
 Hogy : számolnia kell mindenkinek azzal a korrall,
 Mely, a *jogok* mellett, kiható *tényekre* törekszik
 S mindenelőtt fő súlyt ama „*közjólétre*“ helyeztet,
 Mely: — a szabadságot természet igényeül értve —,
 Mint eszközt szintén csak a czélnak okábul ohajtja.
 Im az oly ember, akit tudomány s művészet előbbvitt:
 Muszka határokon is szabadabb, mint itthon a golyhó.
 Aki saját gyönyörű jogait használni nem értvén:
 Bennük, az árva, csupán pecsenyét lát — veszve a „*kútban!*“
 Vagy pedig oly hegedűt, mely szépen szól — fen az „*égen!*“
 Lónyay! nos te ugyan mit akarsz tennen honosidnak
 Össz-mindnyájából alkotva faragni? ugyan mond.
 Tán bizony ősi szabadságát fél-állati módon
 Dédelgetni-ügyes henyevész sybarita-csoportot?
 Vagy pedig *öntudatos, munkás, üde* emberi méh-rajt,
 Mely ne csupán csak utólérné főbb népek arányát,
 Amde *azokkal együtt messzebbre haladni is értsen?*
 Elved, rendszered: ez, röviden rajzolva keretjét.
 Hol van a szív, hol az ész, mely számot vetve magával,
 Máí korunkban e czélt buzgón ne sietne követni?
 S vajjon e czél egyedül csak „*pártos*“ uton vihető ki?
 Mélyebb gondolat: ezt méltán kétségbe vonandja.
 Szólok hát ezután még majd bővebben a „*pártról*“
 S „*pártfegyelemről*“ is. Csak most hadd térjek a fölvet
 Eszméknek fonalán egy kissé *vissza*-előbbre.

*

Szólt *erkölcsi nyomor- s romlottságról* is a pártlap
 És hogy emebben is *ok* lett volna a Lónyay-kormány!
 Fontos ügy ez s komolyabb, hogyses *ma* leróni lehetne.
 Csak néhány elemét halljátok, kérlek, ezúttal.
 Ah, nem a kormány volt a hibás, hogy már ma nem ízlik
 Számptalanoknak a szebb erkölcs, meg a lelki nemesség,
 Bátor erélyével, mely hajdan a „*szeptnek*“, „*igaznak*“
 Élts és halni se félt e magasztos örökbecsü jókért.
 Most, sajnos! nem így áll a dolog, de kivált veletek nem:

Kik uton, útfélen meghurczoljátok e nagy szót:
*Erkölc*s; jóllehet azt tetteleg rút sárba lerántva,
 Tinmagatok veritek s marczangoljátok izekre.
 Egyet mondok, urak, figyelembe vegyétek e pontot.
 Kérdelek itt titeket: szükséges-e még a „*tekintély*“?
 Kell-e az államnak magasabb *erkölcsi* hatalmát
 És azokét, kik a társalmat fáradva vezérlik,
 Ótalmazni viszont s illőn tisztelni? — avagy *nem*?
 És kérdem: hova lett ama *megbecsülő* üde szellem,
 Mely e hazában még nem régen is *itthonosabb* volt,
 Amikoron megye-tisztviselőt jobban süvegeltünk,
 Mint ma a méltóságos urat: kormány kebelében?
 Végetlent hanyagolt e tekintetből a mi sajtónk,
 Értem: a mely sokat *ír* s keveset *gondolkodik* épen.
 És amely űz kritikát gyakran feje és szeme nélkül,
 Mely csakis ütni szokott, de díjat méltótul is elvon,
 Mely vak, látni, hogy: így kanyarúl zátonyra az „*erkölcs*“,
 Így kezdődik ugyancsak iránta a rút „*közönyösség*“,
 Mely, fokozódva utóbb: „*nembánom*“-féle szokássá
 Változik át: a goromba birálatokat „*bezszebelve*“,
 Majd a „*szidalmakat*“ is cynikus-fásultan emésztve.
 Mint a cseléd is utóbb föl sem veszi már a csapást sem,
 Hogyha előbb ura jól „*kiteremtettézte*“ azért is,
 Mert *megettévede*. Am a dolog nincs itt se különben.
 Ti, kik az emberi méltóság védelmeül okszerü-bölcsen
 Fölbuzdúltok: a „*bot*“ nyomorult használata ellen,
 Nem tudnátok-e azt, hogy iszony torzképeitekkel
 S rémhangú örökös káromlástukkal ugyancsak
 Sajtótuk sükerét, sőt méltósága dicsét is
 Romba sülyeszthetitek; valamint a következetesség
 Híjjának keserü vádját veszitek magatukra?
 Mert hiszen érzitek azt, hogy: „*igénél*“ bot se keservesb,
 Míg a becsérzületet ki nem oltja a „*sok*“ szidalom-szó.
 Ekkor azonban a káromlott, neki gyürten, eképp dúl:
 „Ej! minek itt *erkölcs*, hol az uristen se menekszik
 „Méltatlan gúnytól, ha *napot* nem süttet örökké,
 „Vagy ha *esőt* egyszerre nem ad, meg *száraz időt* is.“
 Épen mint mikor egy szamarán vén gazda, fiával,

Csendesen útnak eredt. a *világot* látni: *milyen bölcs?*
 Nos de hisz ezt a regét: ama sok bódult kritikáról
 Ismeri már kiki rég. A tanulságot *nem* azonban,
 Mely pedig abban is áll, hogy: a *torz-bírálatok által*
 Gyakran az emberi *ész* s az *erény* is szinte kitorzúl.
 Elfanyarult izetöknek: *kell* s *nem kell* is az „*erkölcs.*“
Bűv-delej ez nektek: *taszít* és *vonz*, — érdek a mint kél.
 Oly sajtó, mely ekint hadonáz, úgy szólva: *Saturnus*,
 Mely fölemészti saját legdrágább elme-szülöttjét.
 Vagy pedig azt kell tán hinnünk Darwinnal: az ember
 Bárha nem is fajzatja, de hű testvére majomnak:
 Aki a jót, rosszat nem tudja, csupáncsak — utánzza,
 Míg elvégre a kést is önön torkának ereszti,
 Látva: mikint más is huzogatja nyakán a — beretvát.
 Érzem, igen, nektek sem esik jóízűn a kárlás.
 Úgy de hiába! ha már egyszer nagy idénye van annak.
 Hogy nyelvünkre hiven tegyük át im e római jelszót
 És örök ész-szabványt: „*vannak végtére határok,*
Melyeken innen-túl az „erény“ fennállani nem bír.“
 Higyjétek: valamint ama fentírtt „*pártok*“ elérték
 Létjogosultságuk végső erkölcsi határát
 S más körü tömbülés keletére vajúdnak erővel:
 „*Sajtótukkal*“ is ez lesz a sor, melynek csinye-bűne
 Szintén túlmene már vonalán az „*igaz*“-nak, a „*szép*“-nek,
 Éreztetve nagyon, hogy jönnie kell ama percznek,
 Amikoron nemesebb nyelven hirdessen üdébb tant.

*

Lónyay! ám te valál, a ki megtűréd eme mételyt.
 S vajjon tán az is egy bűn volt, hogy: *tűrted* idáig?
 Nem. Soha nem lett volna helyes: máskép cselekedned.
 Nem censura, nem is titkos rendőri negéddel
 Illett volna neked — te, szabadság hű veteránja —
 Kormányoznod e népet, amely hosszan soha nem tűrt
 „*Tulságost*“, noha tán lett volna javára *malasztos*,
 Annnyival inkább nem semminő tulságot a „*kényből.*“
 Természethű nép a magyar, s természete ép az:
 Ön-kitapasztalatán érlelni magát a tökélyre.

Lónyay! ezt te tudád s követéd elvedben azon nagy
 Férfiut, ott tul az Atlanson — Grant elnököt értem —,
 Aki imént nem rég mondotta ki: „légyen a *törvény*
 Jó vagy rossz: betüig szigorún kell hajtani végre
 Épen azért, hogy ekint maga próbálhassa magát ki,
 És ha *esetlen* volt: mielőbb hadd járja le útját.“
 Így kellett neked is most már eljárnod ez ügyben:
 Legszabadabb módon hagyta te is ömleni köztünk
 Azt a vad, éretlen, vizenyős, kábítani képes
 Torz-irodalmat, a mely szédülten hitte magáról,
 Hogy csak jót és jól mivel akkoron is, ha tulon-túl
 Hágja az észkövetelménynek: „*nemes*“ és az „*igaz*“-nak
 Mindkét mesgyéjét: jobb és a bal oldalon állót,
 Ütve amott az erényt, elnézve emíten a bünsúlyt.
 Nyilvános nemesist, sajtó-korlátokat és fenyt
 Lónyay, ott emelél te csupán, hol az állam enélkül
 Sarkaiból ki inog- s elemekre bomolhatik össze
 Törvény okfejeül csak az „*ország üdve*“ lebegvén
 Lelked előtt. Amivel legís inkább megbizonyítád,
 Hogy nem a tényecskék kicsinyes rendébe helyezgetsz
 Fösúlyt, mint teszi ezt kormányrúd-végen a lógós.
 Államférfi-eszély vala az: megtünnöd az árral
 Úszni a nemzetet is, hogy lássa tulajdon eszével:
 Merre vezet s mire majd: irodalmi modorban az „*ocsmány!*“
 Im! el is ért most már nem csak maga rész irodalmunk
 Végre az „*aljasban*“ mélységnek mély fenekéhez.
 Hol még eddig — amúgy magyarán kifejezve a dolgot —
 Os nagyapánk eszeága se járt. No de már ma a nemzet
 Szinte belátó lett, miszerint: csakugyan hamis úton
 Tántorog és kimerül szeny-okádó torz-irodalmunk,
 Helyt engedve nemesb s mélyebb járásu iránynak.
 Hogy mai nap már itt van a tisztulásnak idénye
 És mint *nemzeti öntudat* él szüksége „*reformnak*“:
 Lónyay! türeseed műve ez, ki írász-labyrinthunk
 Durva dühös bikanyál-elemét az önön-főlemésztés
 Kór-folyamára bizád. S chol! ott áll már ma e nyálka,
 Hogy nyomorú mérgét többé majd senki se féli,
 Míg ellenben a szende neszű, higgadt, de találó

Tárgyilagossággal gyakorolt alapos kritikától
Bárki is óvakodik, valamint: tömjéntől az ördög. —
Ime tehát a *türés* nem bűn, csak eszélyes erény volt.

*

Úgyde hiú vádak! most itt már végetök is van.
Higgadság medrébe vonul el a düh, meg az ármány.
Vissza-apadt a *dagály*; vize még csak part-lapot áztat.
Lónyay, az voltál, megvallom, e durva viharban,
Mint a kit én hajdan, fiatal kora zsenge delén már
Férfunak tarték s akiről mindenha szerettem
Hinni, miként a kisérteteken tud győzni erélye.
Sorsod próbáját ehol! ismételve megálltad,
Fényed, erőd egyaránt a „*magas*“-nak színvonalára
Lépe, midőn a minap programmodat újra kifejtéd.
Óh te vagy az, te vagy az — jól érzi az ösztön, az elme —,
Akit irány-mutató- s vezetőül rendel a végzet
Épen most minekünk. Te vagy az, ki magadhoz egészen
Hűn, de hüven szintén szeretett *honod-* és a *királyhoz*,
A hitet és a reményt számukra beváltani érted.
Vajha siess is, e czélt, kijelentett elveid útján
Tiszta következetességgel, mint honfi, ki-hatni.
Jól mondád, miszerint: tova „*pártoskodni*“ Magyarnek
Nem szabad. Óh nem csak, de nekünk — erkölcsileg értve —
Ezt tennünk lehetetlen is. Ezt bizonyítja igaz hű
Történelmünkben valamennyi „*vak-ablakos árnyék*.“
Mert *kicsi* volt s *kicsi* léssen e nemzet örökkön-örökké,
Mig kebelén dülött s míg dúlni továbbra se szűnik
Rákfene módra a „*pártosság*“ dühe, mérge, fekélye.
Nagy vala ellenben, sőt néha-koronta „*magasztos*“:
Hogyha *együtt-érzett* s egy czélt egyirányban *akart* is.
Bölcseknek köve tán: az a „*párt*“, a mi nélkül időnkben
Alkotmányosdink soka tán még élni sem óhajt?
Ah! te „*utánzó*“ emberalak! te, ki mindig a *végsőt*
Kedveled és ragadod mindenben: ugyan mire épít
Bölcs elméd, amidőn, beutazva vizet, meg a szárazt,
Angol, frank, olasz és más nép-divatokba be szédülsz

És hiszed, és hiszed egy cseppig, hogy: a „rend“, a „szabadság“,
 Avagy az „alkotmány“: pártok híjjában el is vész,
 Vagy tán meg se terem!? Komolyan fontold meg e dolgot.
 Űrge ha lukba buvik s ott képzeli üdve' egyetlen
 Bástya-falát föllelni: ezen no! az ész nem akad fen;
 Ámde azon fenakad, s pedig épen nem kicsi mérvben,
 Hogyha ugyancsak azon kitapasztalt nép fia képzeli
 „Pártot“ az alkotmány mellett: *föltétlen igénynek*,
 Amely nép, egyenest önnön tudomása szerint is,
 Ebben a kártyában — vagyis épen: a *pártüzelemben* —
 Még soha nem játszott egyebet, mint *koczká*-szerencsét:
 „Űtve“ nehányszor ugyan, de viszont „*üttetve*“ ezerszer!
 Hasztalan: itt Szólont tanuúl, mint ősi tekintélyt
 Keltetni fel, ki csakis: legfőbb vészében a honnak
 Állítá igazolt szükségnek: a *pártba*-menekvé st.
 Szükséges „*rosznak*“ hiszi azt hát még e *tanú* is
 És egyedül akkor tartotta *kimenteni* jónak,
 Hogyha e „*rosz*“ végkép *kikerülhetlenre* jutott már.
 Rothatag állapot az, melyet új rothadttal üdítünk.
 Ám: a *szeget szeggel* veri itt csak vissza a *szükség*.
 Úgyde mi, jó Magyarok, kérdem, hát oly rosszul állunk,
 Vészek, fergetegek körülünk tán annyira zúgnak,
 Hogy mi is ép egyedül: egymást *sétmarva* tudunk csak
 Üdvöt menteni: még az utolsó fenmaradóknak?!
 Mert, bár szóljon akárki mit is, polgár-tusa mellett:
 Két párt közt az egyik mindenkor *eladja*, vagy *ejti*
 Azt, amelyik kicsinyebb, gyengébb: vagy *erőre*, vagy *észre*.
 Légyen a vesztes fél azután *megverve* akármint,
 Érje a rút erkölcsi bukás, avagy érje anyag' kár,
 Éveken át, vagy örökleg is: oly *rothadt* elemévé
 Válik a köztársas polgárzati testnek, amely majd
 Szinte *rohasztani* fogja csupán mérgével az ép részt.
 Ó ily rothadt büz, népem! kebeledben *elég* volt,
 Adja a sors, hogy „*egész*“ épségedet újra megéljed!
 Adja kivált azt is, hogy ezentul nem csak a *külső*
 Mintafaj-alkotmányok *utánzata*: légyen a vágyad,
 Ámde saját józan fejed itéletje is üsse
 Ten szükségiddel-rokon ily szervekre: pecsétjét;

Hogyha *hasonlani* nem kívánsz oly fajta „tudóshoz“,
 Aki midőn sok száz idegen művet „be“-tanult volt:
 Önnön *ítész-erejét* használni viszont „ki“-tanulta!
 Az bizonyos, hogy az ép értelmi *erő-tömörülés*
 Mindig szükséges, ha dicsőt alkotni ohajtunk;
 Mert: hol „elem“, meg „elem“ csak egyenkint szerte libegne:
 Ott üde szervezetek híján mi világ sem eredhet.
 Hajh! de urak, Magyarországon nem így áll ez a *kérdés*.
 Itt hiu „*árnyékká*“ maga csökkentette magát le
 Mind ama három „*párt*“, s pedig ép` egyedül csak az által,
 Mert a „*szabad meggyőződést*“ ime: „*pártfegyelemmel*“
Számtalanok lelkében előlte! — Uristen, e mételeyt
 Orvosolatlankép` vajh! türhetnéd-e sokáig?
 Ebből eredt, uraim, száz és ezer átok, azóta.
 Összeveszett népünk fejit is megveszti, ha jókor
 Ennek az *ördögnek* közösen le nem ütjük a szarvát.
Ördög-szarv az ilyen, soha még a világba` se hallott
„Pártfegyelem!“, vagyis: „*ész-tortúra!*“ No, ennek a *bűnnek*
 Még *fele* átkával sem egyenlik a „*censura*“ bűne,
 Mit pedig: úgy hatalom, mint nép, közakarva elítélt.
 Zúgja le tárogató, le örökre e mostani bűnt is.
 Vesszen a *tan*, mely: igaz meggyőződésre bilincset
 Vetni: eszélynék tart! — Nem testet, *lelket* öl az meg!
Somssich! légy üdvöz, s veled egygyütt ***Lónyay*** most már,
 Kik ti beláttátok, hogy a „*párt*“ — bár csürve akár mint — :
 Mindig az „*össz-meggyőződés*“ kárára szülemlik;
 Vagy ha talán olykor születése nemesb gyök-erű is,
Békó lesz: mihelyest „*fegyelemnek*“ aláveti ép` azt,
 Ami csupán *szabadon* képes lélekzeni bennünk.
 Oly „*labyrinth*“ vala és leszen is mindenkor a „*párt*“-szenv,
 Melylyel a crétai vad *bika* is társeszme gyanánt jár.
 Polgár! úgy közeledj eme „*párt*“ nevü éhe *bikához*,
 Hogy többé *torkát* soha el sem hagyhatod „*épen.*“
 Lelkedet ott mindjárt ama szörnyü lapát-fogak érik,
 Melyek a vas „*fegyelem*“ czimü áll-kapocsokba fogódnak.
 Meggyőződésed hiu-könnyü- s gyáva-lapossá
 Véknnyul emitt, a nyomások alatt, míg „*semmi*“ lesz ismét,
 Mint volt akkoron is, mitüdön még lelked a létnek

Össz-miriádnyi parányai közt szunnyadt vala csendben.
 Nem, nem, urak, nem föllengzés eme hév-szó,
 Mindez: képe csupán a tapasztalt szörnyü valónak.
 Társadalomban az „*állandó párt*“: rákfene mindig.
 Egykori törvényink értelme is ezt bizonyítja:
 Bűnhesztvén azokat, kik a honban *pártot ütének*.
 Ott kezdődjék hát létünknek újabb üd-alapja.
 Ott a valódi „*reform*“: hogy a „*párt*“ vesszen ki egészen.
 Meglássátok: emígy se bukik meg az *új frigy* — a törvény,
 Mely hatvanhétben született volt honfi-eszélyből
Módosítást igenis fog tán követelni azon majd
 Ép' azon *érettebb meggyőződés*, mely az értelem útján
 S párt-ingerléstől szabadon fog fejteni önkint.
 Kishitü gyöngé kebel! te se féltsed a rendet, a békét:
 Bárha a *párt*, valamennyi van is, mind végbe enyészik;
 Majd tömörít minden különösb vita tárgyra erőket
 Újra a *szent meggyőződés*, mely egyúttal a törvényt
 Tényezi szentebbé, semmint aminő az: e' napság.
 Félnetek attól sem szükség, hogy a perczre szülemlett
 Vélekedés-egység: egy újabb más perczben eloszlik.
 Századokig hoztak törvényeket édes apáink
 „*Párt*“ hire nélkül is. Csak a „*többség*“ volt vala szent „*elv.*“
 „*Úgyde körülmény* is — mondjátok — más vala akkor.“
 Nos mi? talán mai nap biz' a „*parliament*“: e körülmény?
 Így már benne vagyunk ismét, jól látom, a téves
 Ördöngös karikában!: az angol, franczia és tán
 Szerb, meg oláh köz parlamentnek is új divatában.
 És — ti szerintetek — ott csak a *párt* tud hatni ki mindent?
Párt nekül ott a világ tán állni se fogna sokáig?
 Ó hova tévedtünk! örvény kanyarója van itt már!
 Meg kell adni magunkat, urak, meg kell az *ilyen* (!) bölcs
Parliamentáris tudomány örvényinek adnunk!
 Itt menekülés nincs! Menjünk hát bátran a — lébe!
 Szent felületszínes tudomány! oh csak *te* hívéd azt,
 Mintha: a „*parliament*“ nevü édent más mi se tenné,
 Mint csak a „*párt*“ s netalán csak az *oly* párt, melynek a száján
 Vas lakatok závára fityeg, nehogy: azt, *fegyelemnek*
 Ártalmára, ki is nyithassa igazhitü párt-tag?!

Hajh! nem így áll a dolog. *Nincs* parlament a világon,
 Mely: „*lekötött*“ meggyőződést föltételez; oh *nincs!*
 Rettenetes csonkán tanulátok a *mestereket* ki
 Ti, kiket önzés arra vezet, hogy: a jobb tudományt is
 Meghamisítsátok, csak hogy kikerüljön a ló-láb,
 Zagyva önérdetekök nyomorék ló-lába a színre.
 Fel! fel! Lónyay, fel! s te együtt vele Somssich a síkra!
 Ám oktassátok ki a tannak ujonczait épebb
 Gondolatokra, hogy így többé ne zavarja közülök
 Senki az axiomát, melyen egy jó parlament áll.
 Ti, kik a nemzeteket közelebbről ismeritek már:
 Vagytok, igen, hivatva, hogy ily fene vész-labyrinthból
 Böles Ariadne-fonalt Thezeuszkinnt tudjatok adni.
 S már ha kimondátok, hogy: a *párt* és *pártos üzelmek*:
Fátumait növelik szeretett népünknek örökre,
 Így aki Á-t mondott, kell, hogy folytassa a B-t is.
 Férfiak! ép' e dicső feladat vár ím ma reátok,
 Fejtse meg életetök tanítás-példája a nagy *czélt*,
 Hogy: többé e hazát pártos hiúság ne gyötörje;
 Ekkor elég hosszan s tartalmasan éltetek aztán.
 Lesz, ki az ész *nap*-jára nevet s vicsorítani se késik
 Rája fogát: hogy mer tudományt kisugárzani szebbet?
 Hogy meri körvonalit megháborgatni azoknak,
 Kik már eddig is oly sok erő-kortyot nyelegettek
 Párt-tudakosságuk kedves kulacsából, az *érdek*
 Gyámolító czéljára? Ezek tán: bájitaluknak
 Csökkentéseit egy könnyen majd túrni se fogják.
 Úgyde a *nemzet* előbbrevaló, mint átkos önérdék
 S ép az a *cziel*, hogy: a nemzet *egésze* legyen valahára:
 Egy nagy erő-egyetem, mely a vésszel is értse, daczolni
 És ne remegje — azért, mivel el van oszolva felekre.
 Honja egén a picziny bárány-felhőt is azonnal. —
 Így is lészen elég soka még *pártoknak* előttünk;
 Ott a „*világ*“ maga is, mely minket a gátra kiszólít
 Hogy küzdjünk vele meg, ha netán kárunkra forogna;
 Ott van: *egyres kül nép-sokaság*, melyekkel azonkép'
 Vívunk kell, hogy az ész-haladásban utól ne maradjunk;
 S ott van végre ehol! tőszomszédunkban az *osztrák*

Tisztelt sógorság; ez is egy „*párt*“ ám a Magyaroknak,
 Melylyel szemben ugyan nem az egykori szörnyü halál-harcz,
 Nem, de a szép: tudomány-, ipar- és művészeti verseny
 Pálya-babérja maradt még mindig elérni-valónkul.
 Lesz hát harcokban elég részünk, még akkoron is, — ha
 Itt mi magunk nem is üzzük a „*párt*“ czimü játszma bolondját.
 Korszakot alkot e nép, s ti is azt önnön neveteknek,
 Hogyha kimondja amaz, tanitástuk után, eme jelszót:
 „Vége legyen *fegyelem-pórázos párt*nak“ e honban!
 „Vége a „*mester után szava*zó gépeknek“ örökre!
 „Félre a „*lelki fegyencz*ekkel“, hol az ész ül a trónon.
 „Győzzön a meggyőződésből eredő ige tömbje,
 „Mely önkint s természetesen kifejezte: mi *legjobb*.“
 Lónyay és Somssich! ti, bizony hiszem, észrevéteket
 Azt a sajtászerű csendes forrongást, mely: a pártok
 Belseiben támadt, amidőn ti elejbük e szóval
 Léptetek: „óh kérünk, de ne *pártoskodjatok* immár!“
 Tör vala ez nekik, kik bölcsebbeknek igénylik
 Nálátuk önmagukat s kik a párt-eszmét hamaronta
 Kútba dobálni nem is különös hév-módra sietnek.
 Nos mert hát a szegény emberfia azt a *szerelem*et,
 Mely őt máris igen boldoggá tette, avagy még
 Tenni ígérkezik itt, siralom völgyében, *ezentúl*:
 Nem könnyen veti félre, amíg más *jobbra* nem ismer.
 Ó hisz a féreg sem sietett elhagyni a *tormát*,
 Benne ha már egyszer csodajó ízére szokott volt.
 Ámde azért ti az ész-csákányt csak rajta! tovább is
 Használjátok, urak, míg ezen keserű labodának,
 Vagy minek is mondjam, lakosit jobb kosztba szeretni
 Megtanítottátok. — Tudom azt, hogy a nemzet e tettért
 Áldani fogja utóbb emlékét szent porotoknak.
 Hát a *király* mit mond? tán Ő nem fogja akarni
 Ily nagyon is gyökeresdi „*reform*“-nak létrehozását?
 Óh uraim, higyjétek el azt: mi nemes fejedelmünk
 Végtelenül bölcsebb alkotmányos fogalommal
 Bir, hogysem titeket művetekből tán kizavarjon;
 Sőt neki lesz legfőbb szolgálat téve az által,
 Hogyha e nemzet, e sokban erős: akaratban is egy lesz

És akaratjának csak az *ész*, nem a *párt* a vezére.
 Mert biz' az *ész*, nem a *párt* diktálja nekünk azt,
 Hogy hive, támja legyünk trónnak s ama *nép-köteléknek*,
 Melyet ugyis *minden*, de kivált nemzetközi szempont,
 Ön-mimagunk üdvére tekintve is, épen a „*legjobb*“
 Állami kapcsolatúl bizonyít s mindvégig ajánl is.
 Nincs itt félnivaló, hacsak azt nem féli a kezdő,
 Hogy tán: száz, vagy ezernyi bohó csípkedni, gunyolni
 Fogja művét s haladásban ekép gátolni kísérli.
 Ám ily bajra viszont hegedűszót könnyü találni.
 S végre bizonynyal örök hálát s dicset ér a *kitartás*.

*

Lónyay! nem kérдем: *pártoskodtál e* te eddig?
 Mert hisz e bűnbe nyakig merülénk édes valamennyin.
 Aki tehát csakis *ily* bölcs gáncsot emelne jelenleg,
 Annak: a történet múzsája hiú tudományt írt.
 Mit használ ugyanis száz és ezer évnek a rajza,
 Hogyha a „*tegnapot*“ is könnyen feledésbe bocsátjuk?
 Már pedig ügyebizony *tegnap* valamennyin a „*kortest*“
 Játszodtuk; ki sükerrel ugyan, ki viszont meg anélkül?
Recriminálni, urak, kétes becsü fegyver örökké.
 Im, ezokért ecseteltük az *emberi jellemet* ott fent,
 Mert hát száalka, gerenda ki lóg mindenki szeméből.
 Ily bűnöket ne egyes, de az összes nép maga írtson.
 Élczet mondani, szép, de csak úgy, ha kiállja a próbát,
Rosç élcz még soha nem volt államférfias érv-súly,
 Mert azt néha megint az okosb vissz' adja kamattal.
 És kérдем: lehet-é „*nem*“ *pártoskodni*, ha „*párt*“ van?
 Főleg oly *állandó s fegyelemszerű* *párt*: amilyenről
 Szépet, jót, egyedül csak a *cçimbora* mondhat igazkint.
 Légyen a *párt* de akármilyen is, csak: „*bárd*“ a Magyarinak,
 Kit hideg angolszász fajú véralkatnak a *hijja*
 Ily veszedelmes szert gyakorolni: soh'sem tesz ügyessé.
 Épen ezért ugy az *ész*, valamint népjellem-irányunk
 Azt kívánja, miként eme tört mi csupán csak a' perczben
 Használjuk, mikoron már vég-szüksége beállott
 És befejezve aval kikerülhetlen viadalmunk':

Azt ismét letegyük minden *szavazásnak* utána.
 Úgyis az oly *végzés*, mely e perczbe születve, a másik
 Perczben már nyomorék erejét mutogatja előttünk:
 Hosszu időt soha nem képes maradásban elérni,
 Bárha a párt tüzzel-vassal hadonázzon is érte;
 Míg ellenben: igaz, győző okok értt szüleménye
Pártok dajka-tejét apolásra bizony nem igényli;
 Állni fog ily végzés ön-erőleg: amíg az időben
 Kellete tart s valamig csak a szükség nem követel *mást*.
 Ekkor a *párt* ismét egy perczbe terem s elis oszlik
 Rögtön: amint újból eleget tesz emennek a percznek.
 „*Percznyi okosságnak*“ fogjátok mondani tán ezt?
 Élcz ez, urak, de sületlen is ám, higyjétek erősen,
 Mert a „*szabad*“ meggyőződés — mig *olyan* lesz ugyancsak —
 Önmaga legképesb: maradandót szülni, növelni,
 Míg a „*kötött*“ lelkek gyakran hiu perczre se lelnek
 Üdveszmét, mely a pillanatot túlélje hatályban.
 Lónyay! lépj csak előre! habár küszöb áll is utadban;
 „*Józanességnek*“ s az örök „*természet-igaznak*“
 Nincs, mi soká eleven sükerét elgátlani birná.
 Győzni fog eszményed, ha neves társaddal egy ösvényt
 Járva: „*szabad meggyőződést*“ hirdettek oly „*elvnek*“,
 Mely: egyedül bir erőt, meghódoltatni az összes
 Nemzetet. Óh! ezen elv kincsek bányája leszen majd,
 Mely többé: nem azon kétes „*pandóra-szelencze*“,
 Mint milyen eddigelé a szokott „*párt*“ eszme-nyomor volt,
 Melybe belé akadánk, valamint: crédóba Pilátus.
 Ép a szabad meggyőződés ere képes egyúttal:
 Augjász-aklunkat mielőbb tisztára kimosni,
 Hogyha kivált emez ér-forrást idejére kinyitjuk.

*

Ime! ha még csakugyan „*párt*“ kell, vagyis ezt a czímes szót
 Sorsunk könyvéből nem ohajtjátok kitörölni,
 Légyen hát a „*szabad meggyőződés*“-nek a pártja —
 Mint melyet elfogad: ész, tudomány, el a társulat üdve —,
 Légyen e párt: az a *párt*, melyben valamennyi parányja
 Nemzet-testünknek mielőbb egyesülni siessen.

Meglátjátok : e párt lehet és lesz is ép' egyedül : az,
 Melyet úgy állíték odafenn, mint : „tisztá igazság'
 „Megrendülni soh'sem képes nagy nemzeti tömbjét,
 „Melyet a természet fia is hő szívvel utánoz,
 „Melyet az értelem is kész : létre, halálra követni
 „S melyből : egyes szakadár csak a léha fejű s a különcz lesz.“
 Lónyay ! kérdezd meg : ne Dunát, ne Marost, ne Küküllőt,
 Ámde a „nemzetet“, itt, az egész hon-föld területjén,
 Véli-e jónak a czélt, hogy : „ezentul a lélek a testben
 Nem csak *hálni* szeressen (ekép elaludva a létet),
 Sőt de valódi „szabad meggyőződésit“ is értse
Úgy gyakorolni : amint test-lélek haszna kívánja !“
 És amit erre hiven *tiženöt mill'jomnyi ajak* mond :
 Az legyen *eldöntő* : indítványodnak ügyében,
 Mely oda czélt volt, miszerint : szüntével a *pártos*
 Zúrnek, egyúttal *az* is szünjék, mi e zürre „*okot*“ nyújt.
 És mi egyéb ezen „*ok*“ vajjon, mint ép' a „*fegyenczség?*“
 Ez feni kárhozatos kétélű „*bárdnak*“ a *pártot* ;
 Mig fegyelem hijján, bizonyos, hogy vége a tömbnek
 Rögtön : amint eme tömb üde perczben a *czélt* kiteremté.
 Túl ez időn minden jó törvényt : „*önnön-erő*“ tart.
 „*Állandó*“ s „*fegyelem-párt*“ hát : nem igénye az észnek.
 És ha ki „*czélt*“ akar, az, kell is, hogy akarja az „*eszközt*.“
 Már pedig úgy soha nem szün *pártoskodni* e nemzet,
 Hogyha továbbra is *állandó fegy-pártokat* éleszt
 S *kortes-budgetjét* nemesebb dolgokra nem adja.
 És vajjon mi baj is származnék, kérdem : az' okból,
 Hogyha a „*párt*“ le ugyan, de a sok *pénz*, melybe került volt :
 „*Fel*“ juthatna hazánk üdv-oltárára egészen ?
 Oh igen egy nagy kár mégis könnyente eredhet,
 Tudnillik, hogy : az ős Pharaó számos fia — *búsan*
 Fogja : „*czigány-kerekét*“ s nem a „*czimbalmot*“ ! gyakorolni.

*

Irtam-e jót eme létkérdés köz-fontos ügyében?
 Azt te bíráld meg, igaz lelk ismeretű haza-polgár!
 Nem csak nemzetemet, — kormányát épen azonkép
 Nagynak, erősnek akarnám én szemlélni hazámban.

S hogy lehet ez, máskint: *természetes* útra ha nem tér
Minden elem, kicsi, nagy, mely: gondolatával a közjót
Hatni: hivatva vagyon, s ha netán a jövőben is egyre
Mindig a *mesterkélt párt eszmék* ingatag árját
Gázolván: végkép megveszti a józan ítélet
Egyszerűen-biztos talaját, valamint az iránytűt.
Nem csak a nép, de a kormány is mind ingatag akkor,
Hogyha „szabad meggyőződés”: nem alap s nem a fő elv,
Mely mindent üde rendbe vezetni: csak egymaga képes.
Szive: ez elv, az egész műnek, melynek neve: „*társulat*.”
Oly „*többség*”, mely: igaz meggyőződésből eredne,
Nem két-három egyén, sem száz, de bizonynyal erősb szám
Lenne: a „*házban*”; amott kívülötte meg összes e *népnek*:
Mind ama tábora, mely „*természetes*” eszmemenést tart
S mely: az okok „*súlyját*” méltányolni minden időn kész,
Mert óh! nem buta, nem gáncsos természetű nép ez,
Hogyha csak arról van kérdés: ime! kell-e „*igazság*”?
Ám *bírálni* szeret s mindig szeretett vala népünk;
Úgyde vezére után — ha ez ép elmével utat tör —
Kész meghágni hiven s bátran vészeknek is ormát.
Ellenben *szive* már — ha vezére is ezt követé *csak* —
Gyakran el is ragadá örvények vész-fenekére.
Ép ez a baj ma is itt, hogy: a *sziv* „*egyedüli*” vezér lön:
Népünk tömbje felett, Melynek nagy része: „*ügyészből*”
Állt vala egykoron, úgy, mint áll ma: „*ítészet-iróból*.”
És ha keressük okát: honnan van: epés *critikus* sok!
Ismét fölnyilik itt a bűvös pandóra-szelencze:
„*Párt*”, meg a „*pártosság*”. Ez a két-egység: ama forrás,
Melyben ered s melyből bugyog itt ama népszerű kórság:
Nézni a tiszta valót nagyító epeszines üveggel
S torz-képpé mázolni, himezni, de azt is, amit még
Szem soha nem látott, más, mint természetalakban.
Szünjön a kába szokás: mindent csak párt-szinezetben
Nézni s ítélni csupán párt-érdekből —: bizonyára
Más leszen ekkor a *látás* is, meg más az *ítélet*.
Nem lesz a rút „*epe*” sem: ragadós köz nemzeti métely
És jut *idője* is így a nyugodtabb honfi-velőnek:
Megfontolni rosztat s tényezni helyébe a jobbat;

Nem pedig így, meg amúgy, ki: derű, ki: borúra szokáskint
 Szidni a *zordon* időt, nem tudva büvölni *verőfényt*.
 Vagy tán más szóval helyesebben mondva a dolgot:
Szólni bolondot elég bőven, *cselekedni* mi jót sem
 Lónyay! hogyha te több nem akarnál lenni *tudásban*
 És *tettben*. semmint aminők: gáncsos mű-biráid,
 Hajh! úgy könnyű leend szereped, míg élsz e világon;
 Összes erőd *fele* sem szükséges a célra, hogy őket,
 Mondani mint szokták: *alpari* vonalban egyenlítsd;
 Fél napodat bátran neki áldozhatd aluvásnak,
 Más fele épen elég: „*sok szóra, de semmitérésre*“.
Ized e nagysághoz ha pedig nem lenne arányos:
 Akkor tégy te is úgy, mint tón az az „*egyszeri*“ ember,
 Aki, fiával utazva: ezer meg ezernyi különböző
 Fajta bírálatokat hallott utazás-modoráról
 S végre fiához ekép szólott: „nos hát ime! hallád,
 Mint forog itt a világ tarkázó nyelve örökké;
 Ám hallgasd ki szavát mindig s mindenhol a *szájnak*,
Tedd te azonba' csak azt, mit *ön-észsel*: jónak ítéltél.“

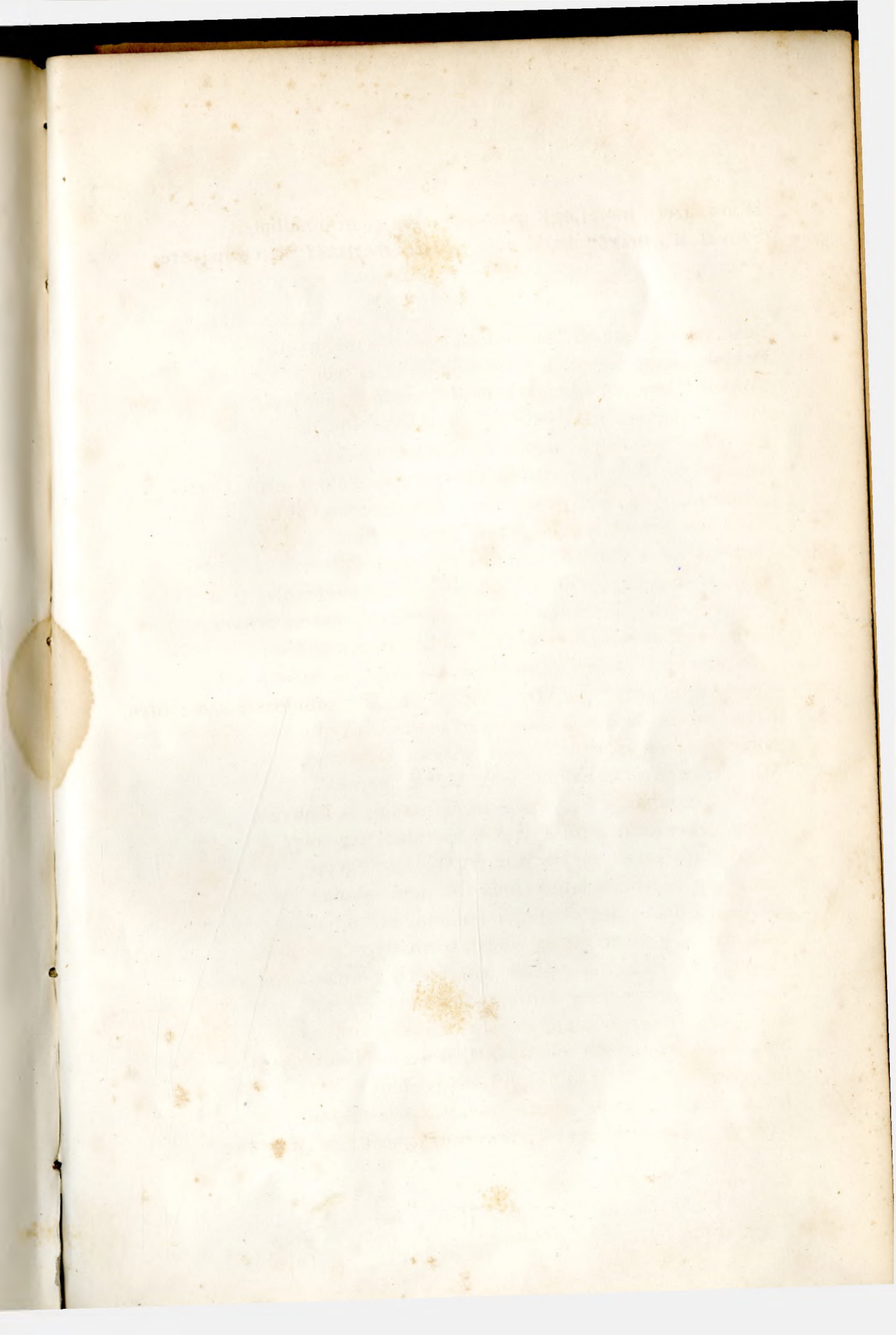
Mily különös tünemény s mi tanulságteljes egyúttal
 Az, hogy: a *pártokban* népünk értelmi erőit
 Mind, úgyszólva egy-egy koszorúba körítve találjuk
 S mégis e sok főséges erő majd semmibe párolog:
 Oly picziny, oly nyomorú: tettekben az összes eredmény!
 Nos de csodálni való-e tehát imez árva jelenség?
 Épen nem. Hisz a *párt-élet* s *pártokra-feloszlás*
 Önmaga nemzi e bajt: elforgácsolva a nemzet
 Öszveges egységét s ennek csodaképes erőnyét.
 Nem bölcs „*munka-felosztás*“ ez, mint véli talán sok
 Jámbor, sőt egyenest a legártóbb *munka-fecsérlés*;
 És pedig annyival ártalmasb, ha: önös rút érdekek adják
 Arra a sarkantyút. Nem is említvén ama másik
 Kárhozatot, mikor: *egyik* párt bírván az uralmat,
 Gyakran a legképesb *más*-párti erőt is elártja
 Ön-jogigényeiben s közjóra törő iparában. —

S kelhet-e ott egy „*munka-egész*“, nagy nemzeti mérvben,
Ahol a nemzet: célát s eszközt csak *rész elemekkel*
Mivel, avagy mívelni akar!! Hisz a józan okosság
Egymaga is czáfolja sorát az ily üdvtelen útnak.
Sőt ha van is tán jó eme nemzeti *rész-típegésben*,
Mennyivel *áldásosb* művet terem úgy az erő-test,
Hogyha: szakítlan *egész* lényével a célnak elé tör!
Vajhmi kevés „*lehető*“ van amúgy egy nemzet előtt is,
Hogyha dirib-darabokban izeg csak az üdv körül és nem
Fogja *derékon* a célát, vállvetve köz-összes erővel.
Mondhatná a *bohó*: „no de hátha a nemzeti cél „*egy*“
Volna csupán: hova lenne a „*párt*“, hova lenne a „*vígsgá*“!
Óh! de vigadni *busan*, te szegény! már tetted elégszer,
Vigadj már vigan is; bizony Istók! itt az idénye!
Eddig a „*nemzetből*“ szakítottunk „*pártokat*“. Ám most
Kakjuk a „*pártokat*“ össze megint: egy „*nemzet-egészszé*“
Im! az a sok nemes „*ér*“, mely a *pártokkal* szaneszét foly:
Hogyha *egyetlen* mély „*országos öbölbe*“ vegyülne:
Többé nem tekenős békák módjára haladnánk
Lét-vesztő *ladikon*, de vigan futnók meg a versenyt
Állami *gályánkon*, valahány főbb néppel egyenlőn.
Vajh! ne becsüljük a „*rosz*“ eszközt már többre: a *célnál!*
S *cél-e*: a *béka-egér-pártharcz?* vagy a *nemzeti nagyság?*
Ám, igen, *osszuk* fel számos *tömbökre* a *munkát*,
Minden tömb képezze a köz szerepeknek egy *ágát*
És ezen ágakon ott csüggjön minden *levelünk* is:
Igy aztán a köz ész megszűli a bölcs egyetértést
S lesz „*elevenség*“ is, de kivált lesz *munka*. meg *áldás*.
Forrásunk ez uton nem szül viszonyos hidegülést,
Szülni fog ellenben: *tettek*re kedélyes *eredzés*,
Meddő dúlakodás, harag és egymásra-vicsorítás
Durva szokása helyett: termőbb *egymással iramlást*;
Bősz agyaras kritikát felváltja: az „*eszmecserének*“
Férfi-szilárd s az igazságtól melegült üdesége;
A „*szabadelvűség*“: észhitvallás lesz azonnal
És oly arányban, amint megszűnik az: *elme-kötöttség*;
Elv, *vallás* és *nyelv* nem bontja „*felekre*“ a köz-hont
S nem szüli azt többé, hogy: „*pária*“ légyen ezernyi

Honfi, azért, mivel egy: *párt-többséget* nem imádkhat.
Szóval: a „*párt*“ ha ki vész: „*üde nemzet*“ lép a helyére.

*

Sok: ha imádsággal nem tudja kinyitni a mennyet,
Poklokat izgat fel maga mellett szörnyü erővel.
Lónyay! erre neked szükséged ugyan soha nem lesz,
Mert a világnak ítész-vélelmei bármi különbzők:
Egy *sarok* áll mégis dönthetlen erőben örökké,
Ahol végre megül s kiegyenlik az eszme-különbség;
„*Józanság*“ egyedül neve: ily természeti sarknak;
Mind ide tart ismét a kitombolt emberi elme;
Összehasonlító számot vet a józan okosság,
Szür, tisztáz, ugy a fényt, mint árnyat is összefogólag
S végre a mérlegben: ha a *fény* több, hogysen az *árnyék*:
Egyre kimondja szavát, igazúl, mely hangzik eképen:
„*Polgártárs!*“ az igaz, *csoda-művet*: erőd se mivel volt,
Úgyde sem „*én*“, se „*te*“, sem pedig „*ő*“: mindössze sem: *isten*.
Elved amint szólott s amit ígért emberi ajkad:
Nagy részben sikerült is már közjóra ki-hatnod,
Míg „*ellenfeleid*“, halljuk, *még* többet ígérnek
Szájjal; azonban a *tett*: még mind: se fiú, se leányzó.
Nemlegesen csúsztatni a szót és mondani: ez *rosz!*
Üdvességre kevés, — bár könnyü ily úton ügetni;
Jót pedig és jobbat, látjuk, még: ők nem adának
Tettleg, jóllehet azt, aki tudja s akarja, biz adja
Akkoron is, ha nem ül egyenest kormányosi polczon;
Elleneid közül egy se csinált, még próba gyanánt sem,
Egy kis kódexet, mely tette, tudásra mutasson,
Már pedig ilyesmit kanapén is nemzhet a lángész;
Nos de a szó-, meg a toll-kritikában a sok vizenyösség
Ily „*positivumnak*“ fakadó gyökerét is előlte!
Igy hát látja szemünk a *valót* mindkét fele-részen:
Győztes mindkettő, egy: a „*fényben*“, másik: az „*árnyban*.“

AIGNER LAJOS KIADVÁNYAI.

Huszonöt év után. Tóth Kálmán válogatott költeményei. 2 kötet.

Pompás velinkiadás 2 frt 40 kr., díszkötésben 3 frt 60 kr.

Tóth Kálmán a magyar közönség legkedveltebb költői közé tartozik. Lyriai költeményei ezrek szívében találtak visszhangra, dalai a nép ajkán élnek, s hazafias szellemű darabjai nyomtatásban úgy mint kéziratban az ország minden részét bejárták, szerzőjük nevének tiszteletet és népszerűséget szerezve. A most megjelent kétkötetes gyűjtemény Tóth Kálmán legszebb költeményeit tartalmazza, gondosan megválogatva s részben átdolgozva. Szilárd meggyőződésünk, hogy e gyűjtemény egy magyar család könyvtárából sem fog hiányozni, s a legkedvesebb olvasmányok közt foglalandó helyet. Oly jeles költő, mint Tóth Kálmán, mindig érdemes a közönség nagymérvű elismerésére.

Pártküzdelmek. Korrajz. Irta Komáromy Ferencz. Ára . . . 1 frt.

Jelen mű a XVII-ik században játszik, ama korban, midőn II. Rákóczy György harmadizben tett kísérletet Erdély trónjának elfoglalására. A korrajz irányát legjobban jellemzik az első fejezet kezdő sorai: „Nemzet, mely haladván a kor szellemével, tanulmányozza multja történetét, megóvja az ősi emlékeket és tiszteli a hagyományokat, oly nemzet, ha érzelem-politika, szív és szenvedély ingoványos tévutakra is vezette, hamar magához tér; egy erős rázkódás után — minő forrolásban a fordulópont — a mákony-ital hatása elenyészik, az önuralom mérséklete és józansága helyre áll. A történelmi jog és történelmi igazság megmutatja ekkor a helyes irányt, az egyenes utat; az ősök emlékével megifjul az ősök erénye s a nemzet szerzett tapasztalataival és edzett életrevalósággal új erőre, új életre ébred.“

Az arany rabjai. Elbeszélések Erdély aranyvidékéről s a bányász nép életéből 1 frt 40 kr.

„Lukács Béla e kötete teljes elismerést érdemel; ő eddig sokak előtt ismeretlen világba, Erdély aranybányáiba vezet olvasóit, s leír oly vidékeket és népszokásokat, melyek már eredetiségöknél fogva is méltán fölkelthetik érdeklődésünket. Megismerkedünk az aranymosók életmódjával, a nép szokásaival és babonaival, sőt elvéve oly vonásokat is találunk, melyek a lélekbuvár figyelmét is leköthetik. Az elbeszélés nyelve élénk, jellemző, sőt nem ritkán költői“ („Figyelő“)

Költemények. Irta Torkos László. Díszes gyémántkiadásban. Ára füzve. 1 frt 20 kr. Díszkötésben, aranymetszéssel 2 frt.

„Torkos László nem tartozik ama költők közé, kiknek nevével minden lépten-nyomon találkozunk a közönség, s kik ha mással nem, már magával a termelés bőségével is figyelmet ébresztenek. Ő keveset ír, de költeményein szeretettel és gondnal dolgozik, mint a jó szobrász, ki művén mindig talál simítani valót. Műveit, nem az erős fantázia, hanem az egészséges világnézet, kedélyesség s a kiváló formacsín jellemzi. Kötetében tíz évi írói működés termékeit veszi az olvasó gondosan kiválogatva s oly bokrétába kötve, melyet mind az irodalom, mind a közönség szívesen fogadhat.“ („Figyelő“)

Keleti gyöngyök. Egy cynikus perzsa költő művei. Fordította Erdődy Béla.

Díszes gyémántkiadás 1 frt, kötve 1 frt 40, kr. díszkötésben . . . 2 frt.

Omer Chejjam, kinek dalait ime igen sikerült fordításban nyújtjuk, egyik legjelesebb perzsa költő. A fordító a Kisfaludy-társaságban ismertette Chejjamot, és a fölolvastott darabok nagy tetszésben részesültek.

AIGNER LAJOS KIADVÁNYAI.

Anglia művelődésének története. Irta Buckle H. Tamás. Magyarul kiadják: Endrődi Sándor, Fendler József, György Aladár, György Endre, Láng Lajos és Márkus Miklós. 10 kötet. Ara 10 frt.

Ezen korszakot alkotó műről, mely többet ad, mint a mit czíme igér, — mely nem angol, hanem általános művelődés-történet; a „Figyelő“ (magyar kiadását örömmel üdvözölve) következőleg nyilatkozik.

„Fölöslegesnek tartjuk e kitünő munkát bővebben ajánlani a művelt magyar közönségnek. Buckle műve új rendszert teremtett s a történetirők számára egészen új a XIX. század fölvilágosodott eszméihez mért irányt jelöl ki; mindent felölel, mi az emberiség szellemi fejlődésére bármi hatással van s mit az eddigi történészek, kik több ízben politikai krónikává tették a historiát, egykedvűleg mellőztek s fölöslegesnek tartottak. Egy biztos, rendszeresen épült, s minden részben összefüggő egyetemes történet ez, mely gazdag ismeretei, mély kutatása is megdönthetetlen igazságai folytán méltán tartatik századunk egyik legjelesebb tudományos művének. A fordítás, mely több fiatal író tollából került ki, megfelel a mű becsének.“

A fölvilágosítás keletkezésének és befolyásának történelme Európában. Irta Lecky W. E. H. Fordította Zsilinszky Mihály. 6 füzet. 6 frt.

Lecky művét ajánlanunk csaknem felesleges. Buckle művelődéstörténelme óta egyetlen irodalmi termék sem keltett oly nagy figyelmet, mint e mű, mely alig másfélévi időköz alatt három kiadást ért, s megjelenésekor a napi sajtót és kritikát szokatlan mérvben foglalkoztatta. És Lecky könyve meg is érdemelte e nagy figyelmet. Komolyabb tartalma daczára is oly mű ez, melyből az olvasó nem csupán okulást, de élvezetet is meríthet, miután az európai szellemnek az utóbbi három század alatti fejlődését, a leghitelesebb tények alapján igen élénken és vonzólag tárgyalja.

Az állam és határai. Irta Laboulaye Ede. Fordította Molnár Antal. Ara 80 kr.

„Páris Amerikában“ híres szerzője e művében egyrészt az abszolutizmus és centralisatio ellen, másrészt a socialismus és communismus ellen küzd, és bebizonyítani igyekszik, hogy egyedül az önkormányzat, a polgári szabadság biztosíthatja a népek szabadságát.

Allamintézményeink és a kor igényei. Irta Schvarcz Gyula. 4 füzet. Ara 4 frt 40 kr.

Valamint a halhatatlan b. Eötvös József századunk általános eszméinek világából elvontan bölcselő modorban igyekezett megtalálni azon nagy gondolatot, melynek világánál a fölvilágosult magyar hazafi intézményeink reformjánál a biztos haladás irányát szem előtt ne téveszthesse: szintugy e mű szerzője az irodalmat oly művel óhajtotta megajándékozni, mely állami átalakulásunk jelen döntő fontosságú korszakában a művelődési alapon szervezendő demokratia barátainak szövetségül, az irányt valló reformok barátainak pedig legalább eszméibresztőül szolgálhasson. Schvarcz Gyula műve nem az elvont eszmék honában, de az empiria terén mozog kizárólag; s azon dús adathalmaz, melylyel olvasói előtt Európa egyéb államai intézményeinek jellemző oldalait feltárni igyekszik, szakadatlanul sajtáságos hazai viszonyainkat tartja szem előtt, s ezekből, a tapasztalat, a kérlelhetlen való nyújtotta tények erejével, szigorulag inductív uton kíséri meg államszervezetünk reformjának nagy föladványait megoldani.

